SINTEZA
obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor)
la proiectul Hotărîrii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului
Legii privind modificarea Constituției Republicii Moldova
(art. 116, 121, 122 din Constituție)

Nr.	Participantul la avizare (expertizare)/consultare publică	Conținutul obiecției/ propunerii (recomandării)	Argumentarea autorului proiectului
1.	**Consiliul Superior al Magistraturii**	1. Modificările propuse la art. 116 alin. 2-5 din Constituție corespund conceptului propus și promovat de către CSM în cadrul elaborării și implementării Strategiei de reformare a justiției. Potrivit acestor propuneri judecătorii instanțelor de toate nivelele vor fi numiți inițial în funcție de Președintele Țării. Cariera de mai departe a judecătorilor va ține de competența CSM, care prin hotărâre va decide numirea în funcții administrative, transferul la alte instanțe etc., circumstanțe ce va genera administrarea mai operative a sistemului. Totodată, Plenul CSM consideră necesar de completat alin. (5) cu dispoziția „…de către organul de autoadministrare judecătorească”. Astfel, dreptul de a stabili instanța de judecată în care va activa judecătorul și tot ce ține de cariera de mai departe a acestuia, urmează a fi atribuit, în exclusivitate, în competența CSM, ca organ de autoadministrare judecătorească. Aceste modificări sânt necesare în spiritul promovării principiului independenței justiției. Potrivit Constituției puterea judecătorească face parte din una din puterile de stat. Legea fundamentală, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă şi putere judecătorească Pentru a diminua la minimum implicarea Președintelui RM și a celorlalte puteri de stat în activitatea justiției, CSM	**Nu se acceptă** 1. Propunerea de a completa alin. (5) al articolului 116 din Constituție în formula propusă de prezentul proiect de modificare a Constituției nu poate fi acceptată întrucât art. 20 alin. (4) din *Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului* prevede modalitatea în care are loc promovarea sau transferul judecătorilor. Acest lucru fiind făcut de către Președintele Republicii Moldova la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. „Promovarea în funcţia de judecător la o instanţă superioară, numirea în funcţia de preşedinte sau de vicepreşedinte de instanţă şi transferarea judecătorului la o instanţă de acelaşi nivel sau la o instanţă inferioară se fac numai cu consimțământul lui, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, de către Președintele Republicii Moldova sau, după caz, de

		consideră necesar de a atribui în competența Președintelui Țării doar dreptul de a numi judecătorii (inițial) , fără desemnarea instanței de judecată, și respectiv de ai elibera din funcția deținută. Cariera de mai departe a judecătorului, urmează a fi efectuată doar în baza Hotărârilor Plenului CSM, care se vor publica în MO, fără implicarea altor autorități de stat. Astfel, CSM în dependență de necesități, va putea asigura transferul judecătorilor în alte instanțe de judecată, fără ca aceste hotărâri să fie dublate prin decretul Președintelui Țării, fiind asigurat principiul separării puterii de stat. La fel, se vor exclude tergiversările nejustificate.	Parlament." În acest sens pentru promovarea și transferul în funcție a judecătorilor urmează a fi aplicate regulile generale pentru numirea în funcție a acestora. Acest lucru fiind realizat doar cu acordul judecătorului de către Președintele țării la propunerea Consiliului, lucru care se realizează și în contextul actualelor prevederi constituționale.
		2. Plenul CSM consideră inoportun, la moment, completarea art. 116 din Constituție cu alin. 5^1, în scopul stabilirii doar a imunității funcționale în privința judecătorilor, din următoarele considerente: Puterea judecătorească constituie una dintre cele trei puteri din orice stat democratic, având rolul de a garanta însăși existența Statului de drept şi, astfel, de a asigura aplicare adecvată a dreptului într-o manieră imparțială, dreaptă, echitabilă şi eficientă. Independența judecătorilor, într-o societate globalizată şi interdependentă, ar trebui să apară în ochii fiecărui cetățean drept o garanție a adevărului, libertății, respectării drepturilor omului şi a justiției imparțiale nesupusă influențelor externe. Astfel că, independența judecătorilor nu este o prerogativă sau un privilegiu acordat în interesul lor propriu, ci este o garanție în interesul supremației dreptului şi al celor care caută şi cer dreptate, constituind o garanție a egalității cetățenilor în fața justiției. Asigurarea judecătorilor cu o independență absolută, trebuie să fie garantată prin asigurarea acestora cu o imunitate mai largă, prin reglementări naționale la cel mai înalt nivel, fiind respectate standardele internaționale potrivit cărora imunitatea judecătorilor nu trebuie asimilată unui privilegiu, ci urmează a fi înțeleasă ca o garanție conferită prin Lege pentru activitatea desfășurată. Acest deziderat a fost menționat în Avizul nr. 1 (2001) al	**Nu se acceptă** 2. Reglementarea în Constituție a faptului că „judecătorii au doar imunitate funcțională în condițiile legii", reprezintă o garanție consfințită în legea supremă, este o normă cu caracter general, care trasează principalele direcții în activitatea judecătorilor. Necesitatea completării art. 116 cu alin. (5^1) derivă din recomandările Comisiei de la Veneția (a se vedea nota informativă la proiect). Precizăm că o practică similară există și în alte state. Spre exemplu, în Norvegia, unde judecătorii de asemenea nu beneficiază de imunitate personală, ci doar de imunitate funcțională. Instituirea unei imunități funcționale nu vine în contradicție cu art. 6 din Constituție, odată ce judecătorilor le este garantată imunitatea în legătură cu exercitarea

		Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, referitor la standardele privind independența puterii judecătorești şi inamovibilitatea judecătorilor, cât și în Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul unor prevederi privind imunitatea judecătorului. Potrivit recomandărilor consfințite în tratatele internaționale, independența judecătorului trebuie să fie garantată, în mod special prin asigurarea unei imunități judiciare corespunzătoare realităților din țară. În acest context menționăm că, în multe țări se păstrează tendința de a oferi garanții sporite judecătorilor pentru protejarea inviolabilității lor. Imunitatea sau inviolabilitatea sporită a judecătorilor este o trăsătură pe care o putem regăsi în aproape toate statele est-europene, fapt ce nu este deloc întâmplător, având în vedere faptul că, în aceste țări respectul pentru judecători şi independența lor încă nu sânt atât de puternic dezvoltate, (ex. Republica Moldova), motiv pentru care este necesar de a proteja judecătorii print atribuirea unei imunități mai largi decât doar cea funcțională. Acest principiu este caracteristic majoritatea țărilor cu democrații „tinere", în care principiul independenței judiciare nu este încă bine stabilit. Prin urmare, judecătorii ar trebui să se bucure de imunitate personală în exercitarea funcțiilor sale. Pornind de la idea că normele constituționale comportă un caracter de supremație special, în comparație cu alte norme legislative, conținutul acestora ar trebui să fie corespunzător, formulat în vederea protejării drepturilor și libertăților persoanei, iar Legislația națională să fie orientată spre asigurarea unei protecții sporite a inviolabilității judecătorilor, instituind în acest sens o serie de mecanisme şi proceduri intermediare aplicabile la pornirea urmăririi penale împotriva judecătorilor şi tragerea acestora la răspundere penală, contravențională, materială. Raportând activitatea judecătorilor la realitățile din Republica Moldova, Plenul CSM este ferm convins că protejarea lor ar trebui realizată prin atribuirea unei imunități	funcțiilor lor. Comisia de la Veneția a susținut în mod constant ideea în favoarea imunității funcționale limitate a judecărilor. Respectiv, modificările propuse sunt în conformitate cu standardele internaționale. De asemenea, reiterăm constatările Comisiei de la Veneția din *Amicus curiae referitoare la Imunitatea judecătorilor Curții Constituționale din 11 martie 2013* (CDL-AD(2013)008), conform căruia „Magistraţii (judecătorii, procurorii şi anchetatorii) nu trebuie să beneficieze de imunitate generală precum este prevăzut în Constituţia Bulgariei. Potrivit standardelor generale aceştia cu siguranţă necesită a fi protejaţi contra acţiunilor civile, pentru acţiunile efectuate cu bună credinţă în perioada exercitării funcţiilor sale. Oricum, nu trebuie să beneficieze de imunitate generală care i-ar proteja pe ei de urmăririle pentru acţiunile criminale pentru care aceştia trebuie să răspundă în faţa instanţelor". Trebuie subliniat, de la bun început, ca noţiunea de imunitate judecătorească face parte din conceptul larg de independenţă judecătorească. Imunitatea judecătorească nu este un scop în sine, ci serveşte independenței judecătorului, care ar trebui să fie în

		mai largi decât cea funcțională.	măsură să examineze cazurile, fără să se teamă de răspundere civilă sau penală pentru examinarea cu bună-credință a cauzei. În mod clar, judecătorii – ca şi orice altă persoană – trebuie să fie pedepsiţi pentru orice infracțiune comisă de ei, fie aceasta infracțiune generală, de exemplu cauzarea unui accident în stare de ebrietate sau infracțiune specifică, legată de funcţia de judecător, aşa precum, luarea de mită pentru pronunțarea unei hotărâri în favoarea unei părţi. Nici o acțiune criminală nu trebuie acoperită prin imunitate fără răspundere şi evident judecătorii trebuie urmăriţi penal pentru toate infracțiunile. Justificarea imunităţii procedurale a judecătorilor - în cazul în care există - nu poate fi pentru a proteja judecătorul de urmărire penală, dar de a-l proteja contra unor acuzaţii false care sunt formulate împotriva sa, în scopul de a exercita presiuni asupra acestuia. În toate celelalte cazuri, imunitatea procedurală trebuie ridicată de către o autoritate competentă în cadrul sistemului judecătoresc.
		3. Cu referire la noua redacție a art. 122 din Constituție: Din dispoziția alin. (1) nu este clar cine sunt persoanele care se bucură de o înaltă reputație cu experiență în domeniul dreptului. Or, potrivit modificărilor propuse la art. 3 Legea nr. 947, CSM este constituit din 14 membri din care: 6 judecători;	**Nu se acceptă** 3. Obiecțiile invocate țin de modificarea unui alt act normativ și anume a *Legii nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al*

		3 reprezentanți din rândul profesorilor de drept titular numiți de Parlament și 2 profesori numiți de MJ. Nu este clar care este statutul celorlalți 3 membri. Plenul CSM propune ca să fie mărit numărul de judecători-membri ai CSM. Aici, CSM reiterează recomandările internaționale la acest capitol și în special Carta Universală a Judecătorului, Adoptată de Consiliul Central al AIJ în Taiwan la 17 noiembrie 1999 Actualizată la Santiago de Chile în 14 noiembrie 2017: Articolul 2-3 Consiliul Justiției trebuie să fie complet independent de alte puteri ale Statului. Membrii Consiliului trebuie să fie în majoritatea lor judecători aleși de către colegii lor, în conformitate cu niște proceduri care să le asigure cea mai mare reprezentare. CtEDO în cauza Denisov împotriva Ucrainei (Cererea nr. 76639/11) hotărâre Strasbourg 25 septembrie 2018) a punctat pasajele relevante din Carta europeană privind statutul judecătorilor după cum urmează: 1.3. Pentru orice decizie referitoare la selecția, la recrutarea, la desemnarea, la evaluarea carierei sau la încetarea funcțiilor unui judecător, statutul prevede intervenția unei instanțe independente de puterea executivă și puterea legislativă, care să cuprindă cel puțin o jumătate dintre judecătorii aleși de colegii lor, în concordanță cu modalități care să garanteze cea mai largă reprezentare a acestora. În Raportul privind independența sistemului judiciar, partea I: Independența judecătorilor", adoptat în cadrul celei de-a 82-a sesiuni plenare din 12 și 13 martie 2010 [CDL-AD (2010) 004], Comisia de la Veneția a afirmat: „82. Următoarele standarde trebuie să fie respectate de state pentru a asigura independența judiciară internă și externă: [...] 4. O metodă adecvată pentru a garanta independența puterii judecătorești este crearea unui consiliu judiciar independent care să aibă un rol determinant asupra deciziilor privind numirea și cariera judecătorilor. Respectând varietatea sistemelor de drept existente, Comisia de la Veneția	*Magistraturii* și nu se referă la modificările propuse la art. 112 din Constituție. Referitor la utilizarea termenului de „persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și morală" menționăm că în contextul recomandărilor Comisiei de la Veneția din Opinia nr. 916/2018 din 19 martie 2018, se propune substituirea termenului de „profesori titulari" cu termenul „persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate personală, cu experiență în domeniul dreptului care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic.", deoarece acest termen, din punct de vedere al sensului, include în sine profesorii titulari, dar în același timp oferă posibilitate de a alege în componența CSM și reprezentanți ai altor profesii juridice, prezența cărora ar fi binevenită în cadrul CSM, cum ar fi de exemplu specialiștii în domeniul promovării și respectării drepturilor omului, în domeniul managementului etc. Totodată, atragem atenția asupra faptului că judecătorii care sunt aleși de către Adunarea Generală a Judecătorilor trebuie să reprezinte cel puțin jumătate din numărul membrilor Consiliului Superior al

		recomandă ca statele să aibă în vedere constituirea unui astfel de organism acolo unde el nu există încă. În toate cazurile, consiliul ar trebui să aibă o componență pluralistă, judecătorii reprezentând o parte importantă, dacă nu chiar majoritară, a membrilor săi. Cu excepția membrilor de drept, acești judecători trebuie aleși sau numiți de colegii lor. Analizând proiectul propus spre avizare, precum și argumentele prezentate în nota informativă, Consiliul reține că adoptarea prezentelor reglementări este actuală, şi necesară or, îmbunătățirea procesului de creație legislativă constituie unul din principalele domenii de intervenție, orientate spre armonizarea cadrului legal al sectorului justiției.	Magistraturii, adică o parte importantă.
2.	**Centrul de Resurse Juridice din Moldova**	4. Propunem înlocuirea cuvântului „morală” cu cuvântul „integritate” din cadrul art. 122 alin. (1) cu referire la membrii Consiliului Superior al Magistraturii care nu sunt judecători. Cuvântul „integritate” este mult mai clar și previzibil și legea organică ce va detalia condițiile va putea specifica mai clar condițiile de eligibilitate. Acest termen este utilizat și în Opinia Comisiei de la Veneția CDL-AD(2018)003 din 19 martie 2018 cu privire la proiectul precedent de lege de modificare a Constituției cu privire la sistemul judiciar (a se vedea alin. 62).	**Se acceptă** 4. Articolul 122 alin. (1) în redacția propusă de prezentul proiect a fost modificat și va avea următorul cuprins: „(1) Consiliul Superior al Magistraturii este constituit din judecători, aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentînd toate nivelele instanțelor judecătorești și din persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate personală, cu experiență în domeniul dreptului care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic.”
		5. La fel, pentru claritate și simplificarea textului, propunem înlocuirea sintagmei „cu experiență în domeniul dreptului care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic” din art. 122 alin. (1) cu sintagma „care nu activează în	**Nu se acceptă** **5.** În componența Consiliului Superior al Magistraturii este foarte important ca să se regăsească persoane anume cu experiență în

		sectorul guvernamental". Considerăm că nu este cazul pentru stabilirea condiției ce ține de „experiență în domeniul dreptului" în Constituție, această condiție nefiind una indispensabilă pentru calitatea de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, având în vedere competențele largi ale acestuia și, respectiv, membri pot fi și persoane care au experiență în domeniul administrării publice, economic, jurnalistic etc, experiența în domeniul dreptului putând fi un avantaj dar nu condiție esențială. Dacă însă legislatorul va decide că este esențială experiența în domeniul dreptului, aceasta fa putea fi inclusă în legea organică ce ține de organizarea și funcționarea Consiliului. De asemenea, considerăm că sintagma „care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic" este prea vagă, afilierea politică nefiind un termen clar și previzibil. De aceea propunem o sintagmă mai simplă și anume „care nu activează în sectorul guvernamental", care ulterior poate fi desfășurată în legea organică. Afilierea politică ar putea fi clarificată în legea organică prin termeni mai clari, cum ar fi „să nu fie membru de partid în ultimii XXX ani" etc.	domeniul dreptului cum ar fi notari, avocați, academicieni anume pentru a garanta independența judiciarului, fapt pentru care este nevoie de o metodă balansată de numire în Consiliul Superior al Magistraturii. În acest context comunicăm că în Opinia sa CDL-AD(2007)028 referitor la numirile judiciare din 22 iunie 2007, Comisia de la Veneția statua că: „În ceea ce privește practica existentă legată de componența consiliilor judiciare, „o regulă de bază este ca o mare parte din numărul membrilor săi ar trebui să fie alcătuit din membri sistemul judiciar şi că ar trebui să se realizeze un echilibru echitabil între membrii sistemului judiciar şi alți membri din oficiu sau aleși.". Astfel, un element substanțial sau majoritatea membrilor Consiliul judiciar ar trebui să fie ales chiar de sistemul judiciar. În scopul de a prevedea legitimitatea democratică a Consiliului Judiciar, alți membri ar trebui aleşi de către Parlamentul **printre persoanele cu calificare juridică adecvată, luând în considerare posibile conflicte de interese.** În acest sens și Raportul consiliilor judiciare 2010-2011 reiterează asupra importanței calificării juridice a membrilor consiliilor judiciare.

			„În ceea ce privește calitatea de membru laic, se consideră oportun ca această persoană să fie numită pe baza competenței și poziției lor în societatea civilă. Experiență juridică dobândită din practicarea în calitate de avocat sau implicarea în mediul academic sau în altă poziție cvasi-legală este de dorit pentru a garanta că acești laici au abilitățile și experiența necesară în domenii de competență ale Consiliului și au o înțelegere suficientă a vieții judiciare să înțeleagă funcționarea sistemului judiciar în vederea unei deschideri mai mari către societatea civilă, asigurând astfel o mai mare transparență pentru activitățile Consiliului Judiciar.”. În partea ce ține de instituirea incompatibilităților pentru membrii Consiliului Superior al Magistraturii de a nu fi afiliați politic și de a nu face parte din puterea legislativă, executivă și judecătorească este în spiritul standardelor internaționale și a consensului la nivelul statelor Consiliului Europei. Menționăm că prevederi similare se regăsesc și în Constituția Franței (art. 65), Italiei (art. 104) Spaniei (art. 122).
			Nu se acceptă
		6. În final, propunem includerea sintagmei ce ține de modul de numire a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii care nu sunt judecători și anume sintagma:	6. Prevederile propuse referitoare la numirea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii urmează a fi detaliate în legile

		„numiți prin concurs public, transparent şi în bază de merit”. Formularea curentă a art. 122 alin. (1) nu include și modul de numire a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, care nu sunt aleși de judecători. Acest aspect a fost punctat în Opinia Comisiei de la Veneția CDL-AD(2018)003 din 19 martie 2018, care a recomandat includerea prevederilor ce țin de modul de numire a membrilor respectivi (a se vedea alin. 61 și 68 ale Opeiniei). Propunerea este făcută în contextul implementării recomandărilor respective ale Comisiei de la Veneția. Text final propus Art. 122 alin. (1): Consiliul Superior al Magistraturii este constituit din judecători, aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentînd toate nivelele instanţelor judecătorești, și din persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate, care nu activează în sectorul guvernamental, numiți prin concurs public, transparent şi în bază de merit.	speciale, fapt care deja este prevăzut în art. 122 alin. (2) în redacția propusă prin prezentul proiect de lege. Ba mai mult, la pct. 69 din aceeași Opinie a Comisiei de la Veneția se menționează că „Efectul complet al proiectelor de modificări va depinde de punerea în aplicare a acestora la nivel legislativ. Pentru a menține dialogul interinstituțional, dacă membrii din oficiu au fost eliminați din componența CSM, ar trebui stabilite alte canale de dialog instituțional la nivel legislativ”.
3.	**Curtea de Apel Comrat**	7. Per-ansamblu, Judecătorii Curţii de Apel Comrat sunt de acord cu necesitatea intervenirii cu modificări în Constituţia Republicii Moldova la capitolul „Autoritatea Judecătorească în contextul reformelor anunţate în domeniul justiţiei cît şi întru realizarea Planului de acţiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiţiei. În acest sens cu modificările propuse la art. 116 alin. (2) din Constituţie, precum si parţial cu abrogarea alineatelor (3) şi (4) din art. 116 din Constituţie suntem de acord. Astfel, în art. 116 din Constituţia RM „Statutul judecătorului” în cazul abrogării aliniatelor (3) şi (4) se propune completarea art. 116 cu alin. (2^1) cu următorul conţinut: „Judecătorii Curţii Supreme de Justiţie sunt numiţi în funcţie de Preşedintele Republicii Moldova la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Ei trebuie să aibă o vechime şi în funcţia de judecător de cel puţin de 10 ani.” Conform notei informative, abrogarea deplină a	**Nu se acceptă** 7. Prin prezentul proiect se propune ca judecătorii Curții Supreme de Justiție să fie numiți în funcție similar judecătorilor din curțile de apel și judecătorii, adică de către Președintele Republicii Moldova la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Această modificare va reduce influența factorilor politici asupra procedurii de numire a judecătorilor. În acest sens se propune abrogarea alin. (4) din art. 116, procedura de numire a judecătorilor din toate instanțele fiind identică și reglementată prin alin. (2) al aceluiași articol.

		aliniatelor (3) şi (4) art. 116 din Constituţia RM a fost motivată cu următoarele: „excluderea cerinţei deţinerii „vechimii în funcţia de judecător de cel puţin 10 ani” de către... judecătorii Curţii Supreme de Justiţie are ca scop obţinerea calităţii de judecător la CSJ şi a persoanelor cu o vechime în funcţie alta decît cea de judecător, pentru excluderea corporativităţii în cadrul CSJ Suplimentar, precizăm că criteriile de selectare a judecătorilor CSJ, inclusiv vechimea în muncă, urmează a fi detaliate în Legea cu privire la CSJ. ” Explicaţii: Vechimea în muncă în domeniu este o condiţie necesară şi esenţială pentru persoana care pretindă la funcţia de judecător la CSJ, deci numai practica profesională obţinută pe parcursul activităţii ori în judecătorii sau în cadrul instanţei de apel permite a considera persoana în cauză cu un nivel înalt de-profesionalism adecvat statului de judecător la Curtea Supremă de Justiţie. Or, Curtea Supremă de Justiţie este unica instanţă de casaţie şi ultima instanţă de judecată la nivel naţional. Astfel, în cadrul Curţii Supreme de Justiţie trebuie să activeze judecători cu o vechime în muncă şi cu un nivel înalt de profesionism. în astfel de circumstanţa nu există impediment pentru persoana care doreşte să participe la concurs organizat pentru funcţia de judecător ia Curtea Supremă de Justiţie, chiar dacă activează la acel moment în alt domeniu. Prevederea în cauză va motiva persoanele care nu deţin funcţia de judecător, oricum să aspire la această funcţie în Instanţa supremă de justiţie, însă doar după un termen de activitate ca judecător într-o instanţă ierarhic inferioară. Acest termen admitem că poate fi redus însă nu mai mic de 5 ani, însă nicidecum exclus. Totodată, această prevedere trebuie să fie expres prevăzută în Legea Supremă şi nu în legi ordinare sau speciale, pentru a nu permite politicului, ori de câte ori va fi cazul să intervină. Constituţia SUA în acest sens nu au fost	Respectiv, excluderea cerinței deținerii „vechimii în funcția de judecător de cel puțin 10 ani” de către Președintele, vicepreședinții și judecătorii Curții Supreme de Justiție are ca scop obținerea calității de judecător la CSJ și a persoanelor cu o vechime în funcție alta decît cea de judecător, pentru excluderea corporativității în cadrul CSJ. De asemenea în contextul recomandărilor Comisiei de la Veneția din Opinia nr. 916/2018 din 19 martie 2018 se menționa că limitarea strictă a accederii în funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție a candidaților din instanțele inferioare, poate duce la izolarea judiciarului și promovarea unor opinii conservatoare și rigide, fără a fi deschise noilor concepte, care pot fi aduse de către judecătorii din diferite medii de activitate. Invocarea argumentului conform căruia judecător la Curtea Supremă de Justiție poate deveni și persoana care nu are calitatea de judecător nu poate fi reținut, deoarece potrivit modificărilor propuse la art. 116 alin. (2) „(2) Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, pînă la atingerea plafonului de vîrstă, de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

		modificată de la finele anilor 1800.	Președintele Republicii Moldova poate respinge o singură dată candidatura propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii.”.
		8. Referitor Ia modificare propusă prin completarea art. 116 din Constituţie cu un nou alin. (5^1), cu conţinutul „ Judecătorii pot avea doar imunitate funcţională în condiţiile legii„ judecătorii Curţii de Apel Comrat consideră că această propunere este una prematură şi nu poate fi acceptată din următoarele considerente: Explicaţii: Judecătorii Curţii de Apel Comrat consideră că completarea art. 116 cu alin. (5^1) cu conţinutul indicat în principiul nu corespunde motivării expuse în Nota Informativă la proiectul propus si contravine condiţiilor care au impus elaborarea proiectului si finalităţile urmărite. Autorii proiectului de modificare a Constituţiei din start au menţionat: „Prezentul proiect de modificare a Constituţiei Republicii Moldova a fost elaborat întru realizarea acţiunii LI din Titlul III pct.12 sub.(l) al Planului Naţional de acţiuni pentru implementarea Acordului de asociere RM-UE în perioada 2017-2019, aprobat prin Hotărîrea Guvernul nr. 1472/2016 „Elaborareaproiectului de modificare a Constituţiei Republicii Moldova în partea ce tine de termenul iniţial de numire a judecătorilor si selectarea judecătorilor Curţii Supreme de Justiţie, precum si în vederea concretizării rolului Consiliului Superior al Magistraturii în procesul de autoadministrare a sistemului judecătoresc, componentei si competentelor acestuia. ”. Adiţional angajamentul de a promova amendamentele la Constituţie în vederea consolidării sistemului judecătoresc este reflectat în Titlul III pct.18 LI din Programul legislativ pentru implementarea Acordului de asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană pentru anul 2017, aprobat prin Hotărîrea	**Nu se acceptă** 8. A se vedea argumentele de la pct. 2 din tabel.

		Parlamentului nr.1/2017. De asemenea, proiectul vizează şi executarea măsurilor de ordin legislativ, prevăzute de Pilonul I „Sistemul judecătoresc" din Planul de acţiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiţiei pentru anii 2011¬2016, aprobat prin Hotărîrea Parlamentului nr. 6/2012 si, anume: . - Acţiunea LI.6 pct 6 - Elaborarea proiectului de lege pentru modificarea Constituţiei în partea ce tine de termenul de numire iniţială a judecătorilor şY selectarea judecătorilor Curţii Supreme de Justiţie. - Acţiunea 1.1.9 pct 3 - Elaborarea proiectului de modificare a Constituţiei Republicii Moldova în vederea concretizării, rolului Consiliului Superior al Magistraturii în procesul de autoadministrai a sistemului judecătoresc, componenţei şi competenţelor acestuia. Prin acest proiect se urmăreşte atingerea obiectivului specific al Pilonului I: Consolidarea independentei, responsabilităţii, imparţialităţii, eficientei și transparenței sistemului judecătoresc. Deci, din textul citat *supra* nu se distinge că în Planurile de acţiuni s-a preconizat şi modificări în Constituţie referitor la imunitatea judecătorilor şi nu are nimic cu termenul iniţial de numire, selectarea şi selectarea judecătorilor. Respectiv, această propunere dacă va fi susţinută şi promovată, va fi în contravenire obiectivului Planurilor de acţiune - Consolidarea independentei, responsabilităţii, imparţialităţii, eficientei și transparentei sistemului judecătoresc, va submina independenta judecătorilor. Întrucât, şi într-un stat de drept cu un nivel înalt de democraţie judecătorii au imunitate generală. La etapa actuală, având în vedere că Republica Moldova este un stat tânăr pe calea dezvoltării principiilor democraţiei, de aceia luând în vedere şi conştientizarea juridică a societăţii este prematur intervenirea în limitarea imunităţii a	

		judecătorilor doar la imunitatea funcţională”. Menţionăm că, imunitatea generală nu este un impediment pentru organele de urmărire penală atunci când un judecător este învinuit în săvârşirea unei infracţiuni, să deruleze conform legii acţiunile necesare de cercetare. De aceea, judecătorii consideră că, prevederile menţionate ce tin de imunitatea judecătorilor spre modificare în cauză nu au suport legislativ, sunt premature.	
		9. Referitor la completarea art. 121 din Constituţie cu aliniatul (l) cu conţinutul menţionat obiecţii nu sunt însă se impune necesitatea completării alin. (l) art. 121 din Constituţie cu următoare sintagmă, după cum urmează: (1) „Resursele financiare ale instanţelor judecătoreşti sunt aprobate de Parlament şi sunt incluse în bugetul de stat, într-o mărime nu mai mică de 1,5 % din suma bugetului de stat” Argumentarea: Art.6 din Constituţie prevede - în Republica Moldova puterea legislativă, executivă şi judecătorească sînt separate şi colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituţiei. Pentru ca puterea judecătorească să fie separată, este necesar imperios ca mărimea resurselor financiare alocate instanţelor judecătoreşti să fie expres indicate în Legea Supremă, pentru a exclude posibilitatea intervenirii puterii executive şi legislative în diminuarea mărimii resurselor alocate, sau alocarea unor resurse financiare insuficiente activităţii puterii judecătoreşti. Practica ultimilor ani arată că resursele financiare alocate sistemului judecătoresc au fost insuficiente pentru a acoperi toate cheltuielile, inclusiv salariale. Cu toate acestea, la aprobarea bugetului pentru anul viitor al instanţelor de judecată în calitate de reper se lua în consideraţie bugetul anului precedent, care avea ca bază date ale bugetului pentru alt an. Prin urmare, resursele financiare alocate în bugetul de	**Nu se acceptă** 9. Constituția Republicii Moldova constituie Legea supremă în stat care stabilește norme de caracter general, sintetizează procesele democratice și exprimă concepţia statului asupra relaţiilor social-politice, așază relaţiile economice pe traversele economiei de piaţă, statuează drepturile, libertăţile și îndatoririle fundamentale ale omului și garanţiile acestora. Modificarea Constituției în sensul completării alin. (1) al art. 121 cu prevederea că resursele financiare destinate instanțelor de judecată nu trebuie să fie mai mici de 1,5 % din suma bugetului de stat, nu poate fi acceptată întrucât această normă nu poartă un caracter generic, destinat aplicării continue, fără a necesita modificarea și adaptarea acestei norme.

		stat pentru fiecare an puterii judecătoreşti trebuie să fie suficient pentru toate necesităţile sistemului judiciar, pentru asigurarea activităţii anuale corespunzătoare si eficiente ale instanţelor de judecată din tară si consolidarea independenţei Autorităţii Judecătoreşti.	
4.	**Judecătoria Drochia**	10. La solicitarea D-stră, parvenită la Judecătoria Drochia sediul Central, privind prezentarea avizelor la proiectul Legii pentru modificarea Constituţiei Republicii Moldova în partea ce ţine de reforma sistemului judecătoresc, Vă comunicăm că nu suntem de acord cu prevederile şi modificările proiectului Legii privind termenul iniţial şi modul de numire al judecătorilor. Credem că ar fi benefică menţinerea tennenului iniţial de 5 ani de numire al judecătorilor, datorită faptului că acesta reprezintă un filtru care are ca scop verificarea activităţii judecătorilor din punct de vedere a corectitudinii aplicării legii, precum şi a aspectului moral al activităţii judecătorilor.	**Nu se acceptă** 10. Excluderea termenului inițial de numirea judecătorilor constituie o recomandare a Comitetului pentru drepturile omului (ONU). Excluderea termenului inițial de numire a judecătorilor presupune anume siguranța mandatului și reprezintă un element important al independenței judecătorilor. Noua reglementare este în conformitate cu standardele internaționale. Nota informativă detaliază necesitatea excluderii termenului inițial de numire a judecătorilor.
5.	**Ministerul Finanțelor**	11. În conformitate cu art. 131 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat şi bugetele raioanelor, oraşelor şi satelor. Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat şi bugetului asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului. Este de menționat că, la baza întregului sistem bugetar stă ceea ce în mod generic este desemnat ca fiind „bugetul de stat” care cuprinde totalitatea veniturilor şi cheltuielilor necesare pentru implementarea strategiilor şi obiectivelor economice, sociale şi de altă natură ale Guvernului. Bugetul de stat reprezintă instrumentul cel mai important de intervenție	**Nu se acceptă** 11. Conform art. 121 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, *„Resursele financiare ale instanţelor judecătoreşti sînt aprobate de Parlament şi sînt incluse în bugetul de stat.”*. Proiectul nu vine în contradicție cu normele existente referitoare la formarea bugetului, ci doar introduc o garanție suplimentară pentru independența sistemului judecătoresc, fapt care nu exclude

		a statului în economie, prin politicile sale fiscale şi bugetare. Bugetul de stat contribuie la realizarea echilibrului între necesităţile colective şi mijloacele de finanţare a acestora. (Hotărîrea Curții Constituționale nr.11/2015 (adoptarea bugetului public național prin procedura angajării răspunderii), §74,75). Bugetul public național consolidat constituie veriga centrală a sistemului financiar şi de creditare al unei ţări, precum şi principala balanţă financiară cu caracter operativ şi obligatoriu, pe o perioadă determinată. În general, soluţiile bugetare şi fiscale au implicaţii social-economice considerabile. Ele creează condiţii pentru creşterea economiei şi, implicit, a nivelului de viaţă al populaţiei. (Hotărîrea Curții Constituționale nr.11/2015, § 76). Principiul unităţii presupune înscrierea într-un singur document a veniturilor şi cheltuielilor bugetare, pentru a se asigura utilizarea eficientă a fondurilor publice şi monitorizarea fluxurilor financiare. Regula unităţii are drept scop evitarea dispersării operaţiilor financiare ale statului în documente multiple, pentru a se facilita pe această cale controlul exercitat de Parlament. Toate veniturile şi toate cheltuielile de stat trebuie să figureze într-un singur document, pentru asigurarea preciziei şi clarităţii bugetizării. (Hotărîrea Curții Constituționale nr.23/2013 (limitele de reglementare a Guvernului în domeniul taxelor), § 72). Astfel, prin dispoziţiile constituționale ale art. 131 constituanta legislativă instituie, pe de o parte, bazele fundamentale ale bugetului public naţional în materie de structură şi conţinut, iar pe de altă parte, impune anumite restricţii imperative, inclusiv pentru legislativ, privind procesul bugetar. Potrivit art. 121 din Constituție „Resursele financiare ale instanţelor judecătoreşti sînt aprobate de Parlament şi sînt incluse în bugetul de stat.”. Astfel, Legea fundamentală a statului care conţine norme-principii nu stabileşte expres organul competent de elaborarea şi prezentarea în Parlament a	obligația de a consulta Guvernul (Ministerul Finanțelor). Astfel, ţine de obligaţia Parlamentului instituirea unor mecanisme de finanţare corespunzătoare, care ar contribui la asigurare reală a independentei judecătorilor, fără de care nu se poate concepe existența statului de drept. Drept urmare, instituțiile implicate în procesul elaborării bugetului, inclusiv Ministerul Finanțelor și Comisiile Parlamentare, în momentul analizării mijloacelor financiare destinate instanţelor judecătoreşti, urmează să solicite opinia CSM referitoare la eventualele modificări care ar putea fi operate în buget. În ceea ce priveşte opinia potrivit căreia amendamentele propuse în proiect contravin art. 51^1 din *Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014,* menționăm că potrivit art. 7 din Constituție, nici o lege și nici un act juridic nu trebuie să contravină legii supreme. Modificările urmează a fi operate în Legea Supremă a statului, care nu este un act legislativ „ce reglementează domenii specifice și/sau activitatea unor autorităţi/instituţii bugetare” așa cum prevede art. 1 alin. (2) din legea

		proiectului bugetului instanţelor judecătoreşti. Constituţia nu indică expres și actul prin care Parlamentul urmează să aprobe bugetul acestor autorități. În principiu, pentru a fi parte integrantă a legii bugetului de stat, actul normativ prin care se consimte cuantumul resurselor financiare alocate autorităților vizate trebuie să fie învestit cu aceeaşi forţă juridică. Aprobarea bugetului autorităților menționate prin hotărîre a Parlamentului nu se înscrie în enumerarea domeniilor în care Parlamentul adoptă hotărîri, specificate în art. 12 din Legea nr. 100/2017 cu privire actele normative. Mai mult, potrivit prevederilor art. 54 alin. (3) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, Parlamentul examinează proiectul legii bugetare anuale, de regulă, în două lecturi. Astfel, din punctul de vedere al procedurii de adoptare, aprobarea de către Parlament a bugetului pentru autoritățile indicate prin hotărîre nu reprezintă voinţa majorităţii deputaţilor aleşi, ci doar a celor prezenţi şi nici nu corespunde etapelor de examinare specifice legii bugetului de stat, act legislativ în care urmează să se încorporeze. În consecinţă, nu poate fi justificată aprobarea repetată de către Parlament a bugetului instanţelor judecătoreşti iniţial prin hotărîre şi ulterior ca parte integrantă a legii bugetare anuale. Potrivit art. 131 alin. (2) din Constituție, bugetul de stat, elaborat de Guvern, se aprobă prin lege, iar unica autoritate legislativă în Republica Moldova este Parlamentul (art.60 alin.(1) din Constituție), care a stabilit, la fel prin lege, procedura elaborării, aprobării și administrării bugetului de stat și, implicit, a bugetelor autorităților bugetare independente/autonome, ca parte componentă a acestuia (art. 51^1 din Legea nr. 181/2014). Suplimentar, art. 131 alin. (4) din Constituţie prevede că „orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum şi majorarea sau	menționată. Aprobarea bugetului instanțelor de judecată de către Parlament are scopul de a acorda o garanție în plus independenței sistemului judecătoresc.

		reducerea cheltuielilor bugetare, pot fi adoptate numai după ce sînt acceptate de Guvern". În alin. (6) al aceluiaşi articol se precizează că „nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanţare". În context, Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, oferă garanții autorităților bugetare independente/autonome în sensul participării la elaborarea proiectului bugetului, precum și la soluționarea eventualelor divergențe în procesul definitivării proiectului bugetului (art. 511 alin. (3)). Reieșind din aceasta, propunem la art.121, alin.(1) de expus în următoarea redacție: „(1) Resursele financiare ale instanţelor judecătoreşti sînt aprobate prin legea bugetară anuală".	
		12. Concomitent, de exclus propunerea pentru completarea art. 121 cu alin.(1^1), deoarece presupune dublarea cu prevederile art. 123 alin. (2). Conform Legii nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească, cheltuielile pentru înfăptuirea justiției se efectuează de la bugetul de stat în limita alocaţiilor bugetare aprobate Consiliului Superior al Magistraturii prin legea bugetară anuală, iar modul de elaborare, aprobare și administrare a bugetului Consiliului Superior al Magistraturii este prevăzut de Legea organică nr. 947/1996 (art. 27 alin. (1^1)).	**Nu se acceptă** 12. Considerăm necesară includerea în Constituția Republicii Moldova a reglementărilor privind atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii de ordin financiar, mai ales reieșind din rolul de lider în procesul de elaborare a bugetelor instanțelor judecătorești pe care trebuie să și-l asume Consiliul Superior al Magistraturii. Consultarea Consiliului Superior al Magistraturii trebuie să fie obligatorie în procesul elaborării, examinării, aprobării și modificării bugetului de stat în partea ce ține de alocarea mijloacelor financiare destinate instanțelor judecătorești care este în drept să prezinte amendamente la actele remise pentru consultare. Astfel încît, CSM este

			autoritatea care poate determina și prezenta amendamente asupra mijloacelor financiare pentru bugetul de stat necesare bunei funcționări a instanțelor de judecată, fiind consultată obligatoriu la orice etapă de examinare a propunerilor de buget pentru sistemul judecătoresc. Cu atît mai mult că ea este unica autoritatea ce asigură independența sistemului judecătoresc și cunoaște în esență toate problemele cu care se confruntă sistemul și care sunt necesitățile. Reiterăm recomandarea făcută de Direcția generală Drepturile Omului a Consiliului Europei în **Raportul privind organele autoadministrării judecătorești și cariera judecătorilor**, a remarcat că art. 123 din Constituție, care reglementează atribuțiile CSM nu menționează faptul că acesta este împuternicit să examineze chestiunile ce țin de finanțarea instanțelor judecătorești. Astfel, Direcția generală Drepturile Omului a recomandat reexaminarea legislației referitoare la formarea bugetelor instanțelor judecătorești în vederea intensificării rolului organelor de autoadministrare judecătorească în acest proces. Menționăm suplimentar că în contextul recomandărilor **Comisiei de la Veneția din Opinia nr. 916/2018 din 19 martie 2018** se

			menționează că potrivit Raportului Comisiei de la Veneția privind independența sistemului judiciar - Partea I: Independența judecătorilor, „[a]cțiunile privind alocarea fondurilor către instanțele de judecată trebuie să fie luate cu cel mai strict respect pentru principiul independenței judiciare și al sistemului judiciar și să aibă oportunitatea de a-și exprima în parlament opiniile cu privire la bugetul propus prin consiliul judiciar ”.
		13. Suplimentar, propunem de completat proiectul de lege cu modificările respective și pe alte instituții independente, în special Parlamentul și aparatul Președintelui, și anume: - la art. 64 alin.(2), textul „Resursele financiare ale Parlamentului sînt prevăzute în bugetul aprobat de acesta” de substituit cu textul „Resursele financiare ale Parlamentului sînt aprobate prin legea bugetară anuală”; - art. 95: alin.(1) de expus în următoarea redacție: „(1) Resursele financiare ale aparatului Președintelui sînt aprobate prin legea bugetară anuală”; de completat cu alin. (2) cu următorul cuprins: „(2) Structura, organizarea şi funcţionarea aparatului Președintelui se stabilesc prin regulament”.	**Nu se acceptă** 13. Amendamentele propuse nu țin de prevederile prezentului proiect.
6.	**Curtea de Apel Chișinău**	14. Curtea de Apel Chişinău a examinat proiectul Legii „Cu privire la modificarea Constituţiei R. Moldova” şi vă comunicăm că, la general conceptual şi redacţional susţinem proiectul dat, însă avem careva obiecţii cu privire la modificarea art. 116 al. 5^1 din Constituţie, deoarece considerăm că modificările propuse sunt contrare prevederilor	**Nu se acceptă** 14. A se vedea argumentele de la punctul 2 din tabel.

		documentelor internaţionale şi creează premise de periclitarea independenţei sistemului judecătoresc. Astfel, că în opinia instituţiei noastre magistraţii trebuie să dispună de imunitatea deplină iar limitarea acestei imunităţi reprezintă o ingerinţă inadmisibilă în garanţiile procesuale acordate magistraţilor în scopul asigurării independenţei şi imparţialităţii lor la exercitarea actului de justiţie deoarece noţiunea de imunitate judecătorească face parte din conceptul larg de independenţă judecătorească or, imunitatea judecătorească nu este un scop în sine, ci serveşte independenţei judecătorului, care ar trebui să fie în măsură să examinze cazurile, fără să se teamă de răspundere civilă sau penală pentru examinarea cu bună-credinţă a cauzei. Este indiscutabil faptul că judecătorii - ca şi orice altă persoană - trebuie să fie pedepsiţi pentru orice infracţiune comisă de ei, fie aceasta infracţiune generală, de exemplu cauzarea unui accident în stare de ebrietate sau infracţiune specifică, legată de funcţia de judecător însă justificarea imunităţii judecătorilor nu este pentru a proteja judecătorul de urmărire penală, dar de a-1 proteja contra unor acuzaţii false care sunt formulate împotriva sa, în scopul de a exercita presiuni asupra acestuia. O acuzaţie penală sau chiar o simplă ameninţare în acest sens ar putea fi folosite de către procuratură pentru exercitarea presiunii asupra unui judecător. Considerăm că, în toate cazurile (cu excepţia infracţiunilor flagrante) imunitatea trebuie ridicată doar de către o autoritate competentă în cadrul sistemului judecătoresc. Reiterăm şi faptul că principiul independenţei puterii judecătoreşti este direct dependent în realizarea sa de asigurarea separaţiei puterilor în stat. La rândul său, principiul separaţiei puterilor în stat nu poate fi realizat autentic în situaţia în care puterile în stat nu sunt independente reciproc, iar interferenţele dintre ele nu se reduc doar la colaborarea prevăzută de Constituţie şi doar în câmpul reglementărilor legale. Or, anume în scopul de a	

		asigura separarea puterilor în stat, pentru a înlătura ingerinţele unei puteri în activitatea alteia şi de a garanta independenţa justiţiei, Constituţia ar trebui să cuprindă norme care stabilesc independenţa, inamovibilitatea şi imparţialitatea justiţiei. Nu poate fi ignorat nici faptul că în situaţia actuală ce ţine de etapa de dezvoltare a Republicii Moldova în vederea integrării în Uniunea Europeană, judecătorii pot fi supuşi unor presiuni atât de forţele politice din ţară, cât şi de lumea criminală, iar judecătorii nu dispun de nici o protecţie în acest sens, nu există mecanisme clare prevăzute de legislație care ar proteja magistratul, inclusiv viaţa acestuia şi a membrilor familiei sale. Este de necontestat faptul, că orice reformă în societate, în special cele care vizează lupta împotriva corupţiei, ar trebui să înceapă cu sistemul judiciar, prin intermediul căruia urmează a se impune principiul legalităţii peste tot, inclusiv în funcţionarea puterilor legislative și executive. În aceste condiţii, se impune ***a fortiori*** consolidarea independenţei sistemului judiciar, inclusiv prin intermediul imunităţii depline a judecătorilor. Mai mult art. 8 din Constituţie consacră principiul ***Pacta sunt servanda,*** autorităţile statale, fiind obligate să respecte tratatele la care Republica Moldova este parte. Alcătuind un "bloc de convenţionalitate" împreună cu Convenţia pentru apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor fundamentale, jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului - în cazul dat aceea privind art. 5 §3 şi art. 6 ale Convenţiei pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale - subliniază cerinţa independenţei judecătorilor faţă de celelalte puteri ale statului ***(Schiesser c. Elveţiei),*** evidenţiază faptul că într-o societate democratică instanţele judecătoreşti nu trebuie să fie supuse presiunii politice ***{Guja c. Moldovei),*** precum şi imperativul protecţiei judecătorilor, în contextul libertăţii de expresie ***(Saygili şi alţii c. Turciei).*** În opinia instanţei noastre, modificările legislative propuse nu fac altceva decât să scadă din încrederea pe care instanţele de judecată dintr-o societate democratică trebuie să	

		o inspire justiţiabilului, pentru că independenţa judecătorilor nu este doar o condiţie pentru o funcţionare impecabilă a justiţiei, ci şi una pentru deplina libertate a individului, pentru protecţia lui în faţa puterii statale. Aceluiaşi concluzii se regăsesc şi în hotărârea înaltei Instanţe de Strasbourg în speţa ***Remli c. Franţei.*** În mai multe cauze examinate de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, înalta Curtea a accentuat obligaţia pozitivă a statului de a legifera instituirea unor mecanisme corespunzătoare de asigurare reala a independentei judecătorilor fară de care nu se poate asigura şi concepe existenta statului de drept. **În concluzie:** limitarea imunităţii judecătorilor nu este în spiritul art. 6 din Constituţie şi creează premise pentru acţiuni arbitrare şi pasibile să diminueze independenţa judecătorilor, fapt ce ar avea un impact catastrofal asupra independenţei puterii judecătoreşti. În rest susţinem proiectul prezentat spre avizare iar alte obiecţii pe marginea proiectului examinate nu sunt.	
7.	**Judecătoria Criuleni**	15. Judecătoria Criuleni propune introducerea unor modificări , după cum urmează: la articolul 116 al (5^1) - sintagma „ *pot avea doar imunitate funcţională”* de înlocuit cu sintagma „*au imunitate funcţională”* , tot odată de sipulat prin Lege noţiunea de „imunitate funcţională” ;	**Se acceptă** 15. Articolul 116 alin. (5^1) se modifică și va avea următorul cuprins: *„(5^1) Judecătorii au doar imunitate funcțională în condițiile legii.”.*
		16. La articolul 122 aliniatul (2) - sintagma „*cel puţin jumătate”* să fie înlocuită cu sintagma „ *cel puţin 2/3”.*	**Nu se acceptă** 16. Întrucât propunerea respectivă nu este însoțită de argumentele de rigoare, propunerea nu poate fi acceptată. Suplimentar a se vedea argumentele din nota informativă și recomandările **Comisiei de la Veneția din Opinia nr. 916/2018**

			din 19 martie 2018.
8.	**Ministerul Economiei și Infrastructurii**	17. Prin prezenta, Ministerul Economiei şi Infrastructurii informează că a examinat **proiectul de hotărâre privind aprobarea proiectului legii pentru modificarea Constituţiei Republicii Moldova** (număr unic 593/MJ/2019) şi, pe aspectele ce ţin de competenţele funcţionale, comunicăm lipsă de obiecţii şi propuneri. Totodată, ţinând cont de faptul că, revizuirea Constituţiei este un procedeu complex, care din considerente de stabilitate socială şi juridică, trebuie să fie aplicat numai cu titlu de excepţie, precum şi în corespundere cu reglementările statuate în pct. 3 subpct. 3) din **Hotărârea Guvernului nr. 23/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative,** considerăm oportun, ca proiectul să fie însoţit de Analiza impactului, pentru estimarea efectelor şi consecinţelor opţiunilor respective propuse în proiect.	**Nu se acceptă** 17. Potrivit Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 23/2019 proiectele care se însoțesc de analiza de impact sunt: 1) proiectele de acte normative de reglementare a activităţii de întreprinzător care includ stabilirea drepturilor, obligaţiilor, cerinţelor şi interdicţiilor pentru întreprinzători pe toată durata activităţii (de la iniţierea pînă la lichidarea afacerii), precum şi reglementarea relaţiilor dintre autorităţile administraţiei publice, alte autorități abilitate prin lege cu funcţii de reglementare şi de control şi întreprinzători; 2) proiectele de acte normative care conțin reglementări cu impact asupra bugetului public național sau a unor componente din cadrul acestuia; 3) proiectele de acte normative care prevăd reorganizări şi reforme structurale ori instituţionale ale autorităților sau ale instituţiilor publice. În acest sens, modificările operate prin prezentul proiect nu se încadrează în una din categoriile indicate *supra.*

		18. Totodată, nota informativă aferentă proiectului nu prezintă o argumentare suficientă în vederea necesităţii excluderii alin. (3) şi (4) din art. 116 ale Constituţiei RM, care reglementează procedura de numire în funcţie a preşedinţilor şi vicepreşedinţilor instanţelor judecătoreşti şi Curţii Supreme de Justiţie **(în continuare CSJ),** precum şi a judecătorilor CSJ. În acest sens menţionăm că, potrivit Hotărârii Curţii Constituţionale nr. 7 din 18.03.2004, limitarea termenului de aflare în funcţie de preşedinte/vicepreşedinte a instanţelor judecătoreşti, nu aduce atingere garanţiilor constituţionale privind independenţa, imparţialitatea şi inamovibilitatea judecătorului, consacrate de art. 116 alin. (1) din Constituţie, întrucât vizează doar deţinerea funcţiilor administrative.	**Nu se acceptă** 18. A se vedea punctul 7 din prezentul tabel.
		19. Suplimentar, considerăm oportună menţinerea cerinţei deţinerii **„vechimii în funcţia de judecător”** de către preşedintele vicepreşedinţii şi judecătorii Curţii Supreme de Justiţie, ţinînd cont de faptul că, **Curtea Supremă de Justiţie este unica instanţă judecătorească supremă, care asigură aplicarea corectă şi uniformă a legislaţiei de către toate instanţele judecătoreşti şi soluţionarea litigiilor apărute în cadrul aplicării legilor.** Judecătorii din această instanţă trebuie să posede un grad înalt de pregătire profesională, abilităţi şi capacităţi calificate, care să le ofere aptitudinile necesare pentru a judeca prin aplicarea legii, în acelaşi timp cu respectarea demnităţii umane.	**Nu se acceptă** 19. A se vedea punctul 7 din prezentul tabel.
		20. Pornind de la faptul că Legea Supremă este izvorul principal al tuturor ramurilor, precum şi în conformitate cu rigorile pct. 162 din Hotărîrea Guvernului nr. 610/2018 pentru aprobarea	**Nu se acceptă** 20. Cadrul conex prezentului proiect de lege, va fi elaborat în strictă conformitate cu principiile

		Regulamentului Guvernului, considerăm oportun ca proiectul sus menţionat să fie însoţit de proiectele de modificare a Legii nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii şi a Legii nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, astfel sporind eficacitatea procesului de analiză a soluţiilor juridice propuse. În vederea respectării etapelor principale ale asigurării transparenţei procesului de elaborare a deciziilor, în corespundere cu prevederile art. 8 şi 11 din Legea nr. 239/2008 privind transparenţa în procesul decizional, recomandăm consultare tuturor părţilor interesate, în special reprezentanţii mediului academic cu experienţă în domeniul dreptului constituţional, precum şi asociaţiile obşteşti din domeniile juridic şi promovarea respectării drepturilor omului.	asigurării transparenței în procesul decizional. Modificările la *Legea nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii* și la *Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului* vor fi elaborate pe parcursul examinării propunerilor de modificare a Constituției în Parlament, întrucât revizuirea Constituției potrivit art. 141-143 din Constituție este o procedură specială, iar din punct de vedere temporal aceasta nu poate fi mai mică de 6 luni de la data înregistrării inițiativei legislative în Parlament.
9.	**Judecătoria Chișinău**	**Lipsă de obiecții și/sau propuneri**	
10.	**Judecătoria Cahul**	**Lipsă de obiecții și/sau propuneri**	
11.	**Judecătoria Comrat**	**Lipsă de obiecții și/sau propuneri**	
12	**Procuratura Republicii Moldova**	**Lipsă de obiecții și/sau propuneri**	

MINISTRU
Fadei NAGACEVSCHI